

Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți
Facultatea de Litere
Catedra de literatură română și universală

Istoria literaturii A I

Curriculum disciplinar

pentru specialitățile *Limba și literatura română A*,
secția *studii cu frecvență la zi*, anul I

Autor: Valentina Botnariuc, lector universitar

Discutat în ședința catedrei Literatura Română și
Universală din 22.01.2015,
proces verbal nr. 6
Aprobat în ședința
Consiliul Facultății de Litere
din 26.01.2015,
proces verbal nr.5

Bălți, 2014

Informații de identificare a cursului:

Facultatea de Litere
 Catedra de literatura română și universală
 Domeniul general de studiu: Științe ale educației
 Domeniul de formare profesională la ciclul I: Licențiat în științele educației
 Denumirea specialității: Limba și literatura română și limba franceză/engleză

Administrarea unității de curs:

Codul unității de curs	Credite	Anul de studii	Total ore	Repartizarea orelor				Forma de evaluare		Limba de predare
		Semestru I		CD	Curs	Semin.	Lab.	Forma de eval.	Conținutul	
S1020016	4	I, II		75	35	20	20	Exam.	test	Limba română

Statutul: disciplină obligatorie

Responsabil de disciplină: Botnariuc Valentina, lector universitar, studii: IPSB „A.Russo”; informații de contact: tel.: 069219128, adresa E-mail: valentinabt@gmail.com; ore de consultații: miercuri, 14.10.

Integrarea cursului în programul de studii:

Cursul de **Istorie a literaturii române** este, conform planului de studii, o disciplină fundamentală. Se știe că literatura română veche e prima fază în evoluția literaturii naționale. Studiarea și cunoașterea ei deschide perspective în însușirea procesului literar din etapele ulterioare. În cadrul cursului de ILR se studiază particularitățile literaturii medievale, calitățile discursului epic specific epocii, se studiază începuturile genului liric. Cursul ILR contribuie la formarea profesorilor de literatură română, a viitorilor istorici și critici literari.

Disciplina ILR are menirea de a informa și de a forma profesional studenții, de a le dezvolta cultura literar-artistică (formată în licee) prin receptarea și interpretarea operelor de referință ale literaturii naționale în contextul culturii universale; de a le dezvolta atitudinile și gândirea critică prin interiorizarea valorilor literare/estetice/culturale.

Competențe dezvoltate în cadrul cursului:

- Să utilizeze cunoștințe detaliate teoretice și practice specifice disciplinei.
- Să demonstreze cunoașterea avansată a noțiunilor de teorie literară prin capacitatea de a realiza analize literare ale operelor propuse pentru studiere.
- Să construiască și să susțină argumentele pentru evaluarea unor aserțiuni ale istoricilor și criticilor literari
- Să evalueze în mod consecvent propriul proces de învățare și să-și identifice nevoile de învățare.
- Să colecteze și să interpreteze date relevante din istoria literaturii române.
- Să elaboreze judecăți bazate pe cunoașterea problematicii sociale și etice care apar în muncă sau studiu.

Finalitățile cursului:

Studiind cursul de *Istoria literaturii române vechi și premoderne*, studenții vor fi capabili :

- Să analizeze principalele genuri literare din epocile studiate (epic - proza istoriografică, proza de ficțiune din cărțile populare, proza oratorică, proza erudită, savantă, științifică; liric – poemul, psalmul, ș. a.) ;
- Să cunoască conținuturile (totale sau parțiale) ale operelor literare de referință;
- Să analizeze noțiunile de teorie literară necesare demersului interpretativ al unui text literar, elementele de structură a operei literare: compoziție, subiect, temă, motiv, leitmotiv, personaj, eu liric, figuri de stil.
- Să construiască argumente valabile;
- Să comenteze un text literar din perspectiva perioadei în care a fost creat;
- Să elaboreze și să prezinte oral un discurs persuasiv/opinabil, texte metaliterare (comunicări, referate, rezumate);
- Să prezinte sintetic particularitățile creației unui scriitor studiat în raport cu perioada pe care o reprezintă;
- Să motiveze opțiunea proprie asupra valorii unor texte/scriitori preferați.
- Să conștientizeze locul, valoarea și importanța literaturii române din perioadele studiate pentru formarea procesului literar românesc din etapele ulterioare;
- Să participe la discutarea diverselor opinii, susținând un punct de vedere propriu;

Tematica prelegerilor – 35 de ore

Nr./ord.	Tema prelegerii/ autori/probleme/opere	№ de ore
1.	Preliminarii. Obiectul de studiu al <i>Istoriei literaturii române</i> . Conceptul de literatură română veche. Particularitățile literaturii medievale.	2
2.	Texte reprezentative ale culturii române din sec. XV-XVI: Cronicile anonime: un prim exercițiu de proză istoriografică, modele umane și mentalitate feudală. Cronicile de comandă ale lui Macarie, Eftimie, Azarie: opinii ale istoricilor literari despre stilul autorilor și despre subiectivismul lor.	4
3.	Începuturile prozei istoriografice în limba română. Poetica textelor vechi. Rolul elementelor de paratext. Particularitățile textelor în limba română. Grigore Ureche. „Letopisețul Țării Moldovei...”. Sursele și interpolatorii. Litera, spiritul și structura textului. Grigore Ureche. „Letopisețul Țării Moldovei...”. Construcția exemplară. Raportul persoană istorică/personaj literar. Arta de portretist a cronicarului.	6
4.	Miron Costin. „Letopisețul Țării Moldovei...”. Tipuri de caractere umane reflectate în cronică; tehnica portretului. Particularitățile narațiunii: stil participativ, stil digresiv, stil decorativ ș.a.	4
5.	Ion Neculce. „Letopisețul Țării Moldovei...”: ipostazele naratorului reflectate în cronică. Universul uman. Tehnica portretului. Ipostazele timpului.	4
6.	Particularitățile stilistice ale „Anonimului brâncovenesc”	2
7.	Dimitrie Cantemir: etapele vieții și ale activității.	2
8.	Dimitrie Cantemir, romancierul. Romanul „Istoria ieroglifică”. Semnele legăturii cu tradiția literară. Semnele inovatoare.	2
9.	D. Cantemir, romancierul. „Istoria ieroglifică”: planurile de desfășurare a acțiunii. Cronotopul în roman.	2

10.	Literatura română din perioada premodernă: prezentarea generală a procesului literar. Școala Ardeleană – fenomen cultural de sincronizare: program, direcții, reprezentanți.	1
11.	Epica în versuri. Prezentare generală a speciilor dezvoltate. Ion Budai-Deleanu. „Țiganiada”.	4
12.	Dezvoltarea poeziei lirice în perioada premodernă. Trăsături definitorii ale liricii poezilor Văcărești. Costache Conachi. Lirica erotică și cea elegiacă.	2
	Total	35

Tematica seminarelor - 20 ore

Nr. de ord.	Tematica seminarelor: subiecte și teme	№ de ore
1.	„Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie” – o scriere despre om, despre rațiune și despre libertate.	2
2.	Umanismul culturii vechi	2
3.	Proza oratorică religioasă. Varlaam și Antim Ivireanul	2
4.	Începuturile poeziei lirice românești în Evul Mediu	2
5.	Dimitrie Cantemir – summa umanismului românesc. <i>Divanul</i> – scriere literar-teozofică	2
6.	Dimitrie Cantemir, romancierul. „Istoria ieroglifică” – tradiție și discontinuitate.	2
7.	Poezia lirică din perioada premodernă. Poezii Văcărești.	2
8.	Poezia lirică din perioada premodernă. C. Conachi	
9.	Proza perioadei premoderne. Prezentare generală. Dinicu Golescu. <i>Însemnare a călătoriei mele...</i>	2
10.	Poezia epică din perioada premodernă. Epopeea <i>Țiganiada sau Tabăra țiganilor</i> de Ion Budai-Deleanu	2

Tematica laboratoarelor – 20 ore

Nr. de ord.	Tematică și subiecte	№ de ore
1.	„Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie”	2
2.	Ion Neculce, „O samă de cuvinte...”. Arta narativă.	2
3.	Cărțile populare în Moldova în secolele 17-18. Comentariul literar al „Alexandriei”	2
4.	Arta portetului în cronică de M. Costin.	2
5.	Tehnica portetului în cronică de I. Neculce.	2
6.	M. Costin, „Viața lumii”. Analiza motivelor literare și a imaginilor artistice.	2
7.	D. Cantemir, „Istoria ieroglifică”: sistemul de personaje.	2
8.	D. Cantemir, „Istoria ieroglifică”. Tipurile și funcțiile inserțiilor narative insolite	2

9.	Trăsături definitorii ale liricii lui Ioan Cantacuzino și Nicolae Dimachi.	2
10.	Dezvoltarea dramaturgiei în perioada premodernă.	2

Lucrul individual dirijat (LID)

№ d/ord.	Temă	Forme de control	№ de ore
1.	Legende despre Vlad Țepeș: cicluri, formule narative.	extemporal	4
2.	„Anonimul brîncovenesc”. Atitudinea narativă și vocabularul înnoit. Trucuri narative. Figura Brîncoveanului.	test	6
3.	Proza de factură științifică. Comentariul tematic al monografiilor științifice „De neamul moldovenilor...” de M.Costin și „Descrierea Moldovei” de D.Cantemir.	Lucrare de sinteză	12
4.	Memorarea fragmentelor: portretul lui Ștefan cel Mare din cronica lui Gr. Ureche, portretele lui D. Cantemir și Dosoftei din letopisețul lui I. Neculce, Epilogul poemului „Viața lumii” de M. Costin. Din perioada premodernă se recomandă memorarea textelor: „Oglinda” de A. Văcărescu, „În rai” de N. Văcărescu, „În lipsa ei” de C. Conachi.	Reproducerea fragmentelor (oral)	7

Strategii de predare/învățare:

Activități de învățare: frecventarea orelor de curs, audiere, participare la realizarea sarcinilor specifice, scrierea de lucrări (eseuri, referate, caracterizări, etc.), căutarea informațiilor necesare în bibliotecă sau în Internet, citirea literaturii recomandate (articole, informații din Internet, posturi de pe blogul cadrului didactic sau de pe platforma de învățare etc.), formarea deprinderilor de critică constructivă obiectivă a activităților și a produselor de învățare a colegilor, dirijarea unui proiect sau a unei discuții etc.

Activități de predare/învățare: prelegere, prelegere interactivă, seminar, seminar de cercetare, lecție-laborator, studiu de caz, demonstrații, simulări, studiu individual ghidat, proiecte.

Evaluarea disciplinei.

Cunoștințele, capacitățile și competențele studenților vor fi evaluate:

- În cadrul prelegerilor, prin organizarea unor discuții pe diverse subiecte;
- În cadrul lecțiilor practice prin evaluări formative (răspunsuri oral sau evaluare prin test);
- Prin realizarea sarcinilor de lucru independent (lucrul independent va fi verificat în zilele de consultații);
- La examenul final, scris, (conform orarului întocmit de decanat).

Nota finală la disciplina „Istoria literaturii române I” se calculează conform formulei:

$$N_f = 0,6mrc + 0,4n_e,$$

unde N_f – nota finală; mrc – media notelor de la activitățile de seminar și laborator, n_e – nota de la examen.

Subiecte pentru examen
la **Istoria literaturii române** (vechi și premoderne),

pentru studenții a.I, studii cu frecvență la zi

A. Epoca veche

1. Definiți conceptul de *Istorie a literaturii române*. Numiți și comentați două metode de cercetare. Enumerați exigențele față de istoricul literar (în baza articolului „Tehnica criticii și a istoriei literare” de G. Călinescu).
2. Comentați problema periodizării literaturii române.
3. Definiți conceptul de *literatură română veche*. Comentați particularitățile literaturii medievale.
4. Comentați cronicile anonime ca prim exercițiu de proză istoriografică, numiți și explicați modelele umane și mentalitatea feudală.
5. Cronicile de comandă ale lui Macarie, Eftimie, Azarie. Comentați opiniile istoricilor literari despre stilul autorilor și despre subiectivismul lor (cel puțin două opinii).
6. „Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie”. Explicați problema paternității și limbii în care au fost scrise; numiți sursele textului; comentați compoziția, bogăția de idei, calitățile artistice.
7. Numiți ciclurile de legende despre Vlad Țepeș. Comentați formulele narative prezente în ciclul românesc și modalitățile de zugrăvire a personajului istoric..
8. Explicați noțiunea de poetică a textelor vechi (Evidențiați rolul elementelor de paratext). Enumerați și comentați particularitățile textelor în limba română.
9. Grigore Ureche. „Letopisețul Țării Moldovei...”. Numiți sursele și interpolatorii. Comentați sensul literal și cel moral al textului.
10. Grigore Ureche. „Letopisețul Țării Moldovei...”. Demonstrați că letopisețul are o construcție exemplară. Comentați raportul *persoană istorică/personaj literar*. Argumentați talentul de portretist al cronicarului (exemplificați prin portretele lui Ștefan cel Mare, Petru Rareș, Alexandru Lăpușneanul) .
11. Miron Costin. „Letopisețul Țării Moldovei...”. Comentați tipurile de caractere umane reflectate în cronică și tehnica portretului (analizați portretele voievozilor Ieremia Movilă, Mihai Viteazul, Ștefan-vodă Tomșa, Gașpar-vodă, Radul-vodă Mihnea, Vasile Lupu) .
12. Miron Costin. „Letopisețul Țării Moldovei...”. Comentați particularitățile narațiunii: stil participativ, stil digresiv, stil decorativ, reflexivitatea ca atitudine narativă, caracterul dramatic.
13. Ion Neculce. „O samă de cuvinte...”. Demonstrați că „aceste istorioare (din culegere – n.n.) n-au mare lucru de legendă în ele” (N. Manolescu). Propuneți argumente pentru a demonstra talentul înăscut de prozator al autorului.
14. Ion Neculce. „Letopisețul Țării Moldovei...”. Comentați universul uman zugrăvit. Demonstrați că autorul a creat portrete-biografii (exemplificați prin portretele domnitorilor Evstratie Dabija-vodă, Duca-vodă cel bătrîn, Dumitrașco-vodă Cantacuzino, Dumitrașco Cantemiru-voievoda, prin portretele cărturarilor Costin și Dosoftei).
15. Ion Neculce. „Letopisețul Țării Moldovei...”. Enumerați semnele oralității. Comentați rolul ironiei ca figură de gândire și valoarea ei în capitolul al X-lea.
16. „Anonimul brîncovenesc”. Comentați atitudinea narativă și vocabularul înnoit; modalitățile de zugrăvire a figurii Brîncoveanului.
17. Dimitrie Cantemir. Personalitatea, formația spirituală. Rezumați (în baza surselor recomandate) informația despre etapele și domeniile de activitate a cărturarului.
18. Dimitrie Cantemir. „Divanul” – scriere literar-teosofică. Comentați structura dialogică a lucrării și personajele alegorice Lumea și Înțeleptul. Argumentați calificativul de „proza poetică”. Demonstrați că textul include exerciții de stil pentru romanul „Istoria ieroglifică”.
19. Dimitrie Cantemir. „Istoria ieroglifică”. Comentați planurile acțiunii. Caracterizați personajele și discursurile lor (Vidra, Struțocămila, Anonimul din mulțime și Inorogul).
20. Dimitrie Cantemir. „Istoria ieroglifică”. Comentați inserțiile narative insolite: scrisorile, visul, apologurile.
21. Definiți conceptul de *proză oratorică religioasă*. Numiți speciile cultivate în Evul Mediu românesc. Comentați originalitatea și lirismul „Didahiilor” de Antim Ivireanul.
22. Începutul poeziei culte și religioase. Comentați concepțiile despre statutul genului liric în prefețele poemului „Viața lumii” de Miron Costin și ale „Psaltirii...” de Dosoftei.
23. Miron Costin. Poemul filosofico-meditativ „Viața lumii”. Comentați motivele poetice universale în expresie românească (viața, timpul, *ubi sunt?*, *fortuna labilis*, moartea, elogierea divinității, întoarcerea țărâniei în pământ ș. a.)

B. Epoca premodernă

24. Epoca luminilor în principatele românești. Caracterizați profilul cultural și spiritual al perioadei premoderne.
25. Școala Ardeleană – fenomen cultural de sincronizare. Numiți punctele de program, direcțiile și reprezentanții Ș.A..
26. Dezvoltarea prozei în epoca premodernă. Numiți direcțiile și reprezentanții. Comentați memorialul de călătorie al lui Dinicu Golescu „Însemnare a călătoriei mele...”.
27. Epica în versuri. Ion Budai-Deleanu. „Țiganiada”. Argumentați caracterul burlesc al epopeii. Realizați comentariul literar al cântului al IX-lea (identificați cadrul narațiunii, descifrați semnificația alegorică a călătoriei lui Parpangel prin iad și prin rai, explicați rolul și simbolismul viziunii din rai).
28. Epica în versuri. Ion Budai-Deleanu. „Țiganiada”. Comentați sensurile operei. Identificați și explicați raportul *personaje literare/voci* ale textului în poem.
29. Geneza poeziei lirice în Muntenia. Numiți trăsăturile definitorii ale liricii lui Ienăchiță Văcărescu. Comentați-le în baza textelor „Amărită turturea”, „Spune, inimioară, spune”, „Tu ești pușor canar”, „Testament” ș.a.
30. Comentați trăsăturile specifice ale poeziei lui Alecu Văcărescu: robia eului liric ca stare de grație, petrecerea cu necazuri, proba focului și proba discreției, inefabilul feminin, triada (apa, verdeața și frumusețea) în baza textelor „A fi rob”, „Oglinda”, „N-ai potrivnică sub soare”, „Foarte multă văz plăcere”, „Trandafirăș norocit” ș.a.
31. Comentați ipostazele eului liric (în special, „figura retragerii”) din poeziile lui Nicolae Văcărescu „În rai”, „A trăi”, „Dacă nu e cu puțință”, „Cîntec” („Durda”).
32. Dezvoltarea poeziei lirice în Moldova. Caracterizați lirica erotică și pastorală a lui Ioan Cantacuzino. Comentați poezia „Răsuflare”.
33. Comentați meditația lui Nicolae Dimachi „Corabia pe valuri”.
34. Costache Conachi. Comentați tema fatalității erosului, imaginea celor două firi ale amorului, raportul *amor/prietenie* din textele „Amoriul, ca și ostașii”, „Cine-i amoriul”, „Amoriul din prieteșug”.
35. Costache Conachi. Comentați imaginea femeii, lirismul corporal, tirania ochilor din textele „Tu numai sub cer ești una”, „Nume (La obrazul ce firește...)”, „Jaloba mea”, „Scrisoare către Zulnia”, „Ochi frumoși”, „Ah, ochișori vii”.
36. Costache Conachi. Comentați ipostazele eului liric din textele „În lipsa ei”, „Jaloba mea”, „Am lăsat lumea și slava”.
37. Dezvoltarea dramaturgiei în perioada premodernă. Stabiliți momentele de constituire a teatrelor în principate. Realizați caracterizarea generală a creației dramaturgice a lui Gheorghe Asachi.
38. Dramaturgia lui Iordache Golescu. Comentați textul „Barbu Văcărescu, vînzătorul țării”.

Bibliografie:

Bibliografie generală

1. Călinescu, George, *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, București, Editura Minerva, 1988, 1993.
2. Crăciun, Gheorghe (coord.), *Istoria literaturii române pentru profesori și elevi*, Cartier, Chișinău, 2004.
3. Densusianu, Ovid, *Literatura română modernă*, Ed. Eminescu, 1985.
4. *Istoria literaturii române*, vol. I, colectiv, Editura Academiei, 1964, vol.II-1968.
5. Manolescu N., *Istoria critică a literaturii române*, Vol.I. București,
6. Mîndrea V., *Istoria literaturii dramatice românești*, vol.I, București, Minerva, 1985.
7. Piru, Alexandru, *Istoria literaturii române*. Vol.I. Perioada veche, București, 1970.
8. Piru, Alexandru, *Istoria literaturii române de la origini pînă la 1830*, Epoca premodernă, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1977.
9. Sorohan, Elvira, *Introducere în Istoria literaturii române*, Iași: Editura Universității „Al.I.Cuza”, 1987

Bibliografie critică specială

1. Anghelescu, Mircea, *Preromantismul românesc*, Editura Minerva, 1971.
2. Cornea, Paul, *Studii de literatură română modernă*, ERL, 1962.
3. Negrici, Eugen, *Antim - ligos și personalitate*, Ed. Minerva, 1971.
4. Negrici, Eugen, *Narațiunea în cronicile lui Grigore Ureche și Miron Costin*, București: Minerva, 1972.
5. Negrici, Eugen, *Expresivitatea involuntară*, București:Cartea românească, 1978.
6. Papadima, Ovidiu, *Ipostaze ale iluminismului românesc*, București: Minerva, 1975.
7. Petrescu, Ioana, *Ion-Budai Deleanu și eposul comic*, Ed. Dacia, 1974.
8. Piru, Alexandru, *Poezii Văcărești*, București, Editura Tineretului, 1976.
9. Rotaru, Ion, *Valori expresive în literatura română veche*, 1976.
10. Scarlat, Mircea, *Introducere în opera lui M.Costin*, București: Minerva, 1976.
11. Scarlat, Mircea, *Istoria poeziei românești*, București, 1982.
12. Sorohan, Elvira, *Cantemir în cartea ieroglifelor*, București, 1978.
13. Sorohan, Elvira, *Introducere în opera lui Ion-Budai Deleanu*, București, 1984.
14. Simion, Eugen, *Dimineața poezilor*, București: Cartea Românească, 1980.
15. Vaida, Petru, *Dimitrie Cantemir și umanismul*, București, 1972.
16. Zamfirescu, Dan, *Neagoe Basarab și „Învățăturile către fiul său Teodosie”*: probleme controversate, București, 1973.
17. Zamfirescu, Dan, *Studii și articole de literatură română veche*, EPL,